

עודכן ב- 04/12/2009 02:54

האם בנימין נתניהו בדרך לצעדים חד-צדדיים בגדה המערבית?

הקפאת ההתנחלויות לא קידמה את התהליך המדיני, יצרה קרע עם המתנחלים ולא הרשימה את האמריקאים. אז מה כבר יכול לעשות נתניהו? צעדים חד-צדדיים בגדה ודאי שלא יבטיחו שלום, אבל ייתנו לו שקט תעשייתי ותמיכה מבית ומחוץ

מאת [אלוף בן](#)

סירובו של יו"ר הרשות הפלסטינית, מחמוד עבאס (אבו מאזן), לחזור למשא ומתן עם ישראל, אינו מפתיע. כשישראל מתקרבת לחמאס דרך "עסקת שליט", עבאס רוצה להראות שאינו פחות פטריוט פלסטיני מחאלד משעל ואיסמעיל הנייה. הם סוחטים מישראל מאות טרוריסטים כלואים תמורת חייל שבוי אחד - ועבאס מקשיח את עמדתו, דורש שישראל תחדל לבנות במזרח ירושלים ותוקף בפומבי את נשיא ארצות הברית, ברק אובמה, ש"לא עשה כלום למען השלום". זה לא מעט בשביל מנהיג חלש, שמאיים לעזוב את תפקידו ופתאום תפס אומץ.

בסרבנות של עבאס יש הזדמנות גדולה לראש הממשלה, בנימין נתניהו. במקום לבזבז זמן בשיחות סרק על הסדר הקבע, נתניהו יכול ליזום מהלך חד-צדדי בגדה המערבית, שנועד להביא למיתון הסכסוך, לחיזוק הרשות הפלסטינית ולהקלת הבידוד הבינלאומי של ישראל. העולם לא יסתפק בהקפאת הבנייה החדשה בהתנחלויות לעשרה חודשים, שעליה הכריז נתניהו. העולם ירצה עוד. נתניהו צריך למצוא נוסחה שתרצה את העולם בלי לגרום קרע פנימי עמוק בחברה הישראלית.

ראש הממשלה נמצא במצב שבו היו קודמיו, יצחק רבין בקיץ 1993 ואריאל שרון בסתיו 2003. שניהם נתקעו בלי תהליך מדיני, מול דרישה אמריקאית להתקדם ואי נחת גובר מבית. שניהם חיפשו מוצא, שמחירו הפוליטי והטריטוריאלי יהיה נסבל: מינימום שטחים תמורת מקסימום תמיכה. שניהם בחרו במהלכי ביניים: רבין בהסכם אוסלו, שרון בהתנתקות מעזה. שניהם התכחשו לעמדות שהציגו לפני הבחירות: רבין סלד מיאסר ערפאת, שרון טען שנצרים חשובה כתל אביב. ואז מהפך. רבין לחץ את ידי ערפאת, שרון פירק את נצרים וגוש קטיף.

אוסלו וההתנתקות לא פתרו את הסכסוך: העימות נהפך לאלים יותר, אלפים נהרגו בשני הצדדים וישראל העמיקה את שליטתה במזרח ירושלים ובחלקים מהגדה המערבית. אבל רבין ושרון נהנו מתמיכה בינלאומית ופנימית, הובילו את סדר היום וקטפו הישגים "על הדרך", כמו השלום עם ירדן ותמיכת ארצות הברית. שניהם התקשו להחליט, אבל מרגע שהחליטו, הגנו בלהט על עמדתם החדשה. סופם הטרגי - רבין נרצח, שרון בתרדמת - רק העצים את "המורשת" שאימצו בסיום הקריירה.

ההתלבטות של נתניהו דומה. בעולם לא מאמינים לו ומתארים אותו כנוקשה וסרבן. אובמה מתנכר לו. הציבור הישראלי תומך בנתניהו, אבל מי יודע לכמה זמן. ההקפאה יצרה קרע עם המתנחלים, בלי שתוביל לחידוש המו"מ עם עבאס או להתאבדות פתאומית של אובמה בראש הממשלה. הביקורת על הססנות נתניהו כבר רווחת, ועוד רגע יציגו אותו כסמרטוט שנכנע לאמריקאים ולא השיג דבר. לא שלום, לא ביטחון, לא סנקציות על איראן. נתניהו זקוק למוצא.

ראש הממשלה הקודם, אהוד אולמרט, הציע לנתניהו תרופה מהמדף: קח את הצעת השלום שמסרתי לאבו מאזן בספטמבר 2008 ובקש מהאמריקאים שיביאו ממנו תשובה מוסמכת. לציבור תגיד שזו הצעה של ממשלה נבחרת, שיכולה להיות בסיס למשא ומתן, גם אם אינך מסכים לכל פרטיה. השבוע הציג אולמרט את הרעיון למנהיגי אוסטרליה: לכו לעבאס ותביאו תשובה.

בחזרה לסוגיות הליבה

להצעת אולמרט שלושה מרכיבים: נסיגה כמעט מלאה מהגדה, בערך לקו גדר ההפרדה, עם תיקונים קלים וחילופי שטחים; בינאום "האגן הקדוש" בירושלים; וקליטה סמלית של כמה אלפי פליטים פלסטינים בישראל.

את מפת הגבול הכין בשביל אולמרט אל"מ (מיל") דני תרזה, מתכנן גדר ההפרדה. תרזה הורחק ממשדד הביטחון אחרי שהואשם בהטעיית בג"ץ, בטענה שהסתיר מהשופטים את השיקולים הפוליטיים שמאחורי עיצוב תוואי הגדר. השר עמיר פרץ הדיח אותו לפני מלחמת לבנון. אבל אולמרט לא רצה לוותר על היכרותו עם השטח, ותרזה מונה ליועץ במינהלת השלום של משרד ראש הממשלה. בתפקיד הזה הכין את מפת פלסטין העתידית, שאולמרט הציג לאבו-מאזן.

יחסי נתניהו ואולמרט טובים, אבל ראש הממשלה לא מאמץ את תוכניות קודמו כבסיס להידברות. לדברי נתניהו, אולמרט לא הציג לו בפירוט את ההצעה שמסר לאבו-מאזן. נתניהו מעדיף עמימות על פני הזדהות מרומזת עם הצעה הקוראת לפינוי ההתנחלויות שמעבר לגדר.

השליח האמריקאי ג'ורג' מיטשל מעלה רעיון חלופי. מיטשל רוצה לחזור לשיחות על הסדר הקבע בכל "סוגיות הליבה" - הגבולות, הפליטים וירושלים - אבל מעדיף להתמקד בעיצוב הגבול בין ישראל לפלסטין העתידית. בתגובתו להכרזה על הקפאת ההתנחלויות, אמר מיטשל שקביעת הגבול תפתור את בעיית ההתנחלויות. הישראלים יוכלו לבנות בצד שלהם כמה שירצו, והפלסטינים יבנו כרצונם בצדם. נתניהו מתנגד לרעיון הזה, וכמו עבאס מעדיף לפתור את כל הבעיות יחד ולא להשאיר לעתיד מוקשים כמו ירושלים, הפליטים, המדינה היהודית וסיום הסכסוך.

האמריקאים מסתפקים בינתיים ב"עמימות קונסטרוקטיבית". שרת החוץ, הילרי קלינטון, הכריזה בשבוע שעבר שיש לחתור למדינה פלסטינית "שתבסס על קווי 1967 עם חילופי שטחים מוסכמים", וגם תיתן לישראל "גבולות בטוחים ומוכרים שמשקפים את ההתפתחויות ועונים לדרישות הביטחון של ישראל". תרגום: היא לא אומרת כלום ולא מציגה עמדה.

כמעט חד-צדדית

הבעיה בתוכניות להסדר קבע, שהן לא מעשיות. קשה להשיג הסכם על סוגיות שנוגעות לזהות הלאומית של שני הצדדים, וקשה עוד יותר לבצעו. הנה שלוש סיבות: הפיצול בין פתח לחמאס, ממשלת הימין בישראל וחולשת אובמה. גם אם המנהיגים היו חזקים יותר, קשה לדמיין את ישראל מפנה מאות אלפי מתנחלים ואת הפלסטינים משכחים את תביעת השיבה של הפליטים. לפליט פלסטיני במחנה בסוריה, שמעולם לא ראה ישראלי, לא ממש אכפת אם יצהר תפונה והמחסום ליד שכם יפתח. מבחינתו, "הכיבוש" הוא סירובה של ישראל להחזרת משפחתו אל כפרה הרוס בגליל.

אם לא הסדר קבע, מה כן? עבאס הבהיר שהפלסטינים לא יחתמו על הסדר ביניים נוסף, ושמבחינתם עדיף כיבוש מלא על שלום חלקי. זה אומר שכל מהלך ביניים בגדה יהיה בהכרח חד-צדדי - גם אם יהיה מתואם: צעד ישראלי מול צעד פלסטיני. פינוי שטחים והתנחלויות, בתמורה להתקדמות בבניית המדינה הפלסטינית על פי תוכנית ראש הממשלה סלאם פיאד ותחת פיקוח אמריקאי. הפלסטינים ייהנו מיותר שטח רצוף, בלי מתנחלים ומחסומים, ויקבלו עידוד לפיתוח כלכלי. ישראל תקבל שקט מדיני, בלי שתצטרך להתמודד עם הבעיות הכואבות.

נתניהו מתנגד לצעדים חד-צדדיים ומאמין ב"ייתנו-יקבלו". הוא התפטר מממשלת שרון ערב ההתנתקות, ומאז חזר והדגיש שעתיד השטחים ייקבע רק במו"מ על הסדר קבע. אם יידחק למהלך חד-צדדי חדש, כמו שרון, איך ישיב לטענות שהוא מזגזג? נתניהו יוכל לטעון שבניגוד לשרון, שוויתר על כל השטח, פינה את צה"ל והותיר את הגבול בין עזה למצרים חשוף להברחות, הוא ינהג באחריות. הצבא יישאר בעמדות מפתח וימשיך לשלוט בגבול בין הגדה לירדן. הנסיגה גם לא תהיה לגמרי חד-צדדית. ישראל תעביר את השטח לגנרל האמריקאי קית דייטון, והוא ימסור אותו לפלסטינים ויודא שהם דואגים לביטחון. הניסיון מעזה מראה שהפלסטינים ידברו נגד, אבל ישתפו פעולה ולא יפריעו לנסיגה ישראלית.

גיורא איילנד, שלמה ברום ועודד ערן, חוקרי המכון למחקרי ביטחון לאומי, פירסמו השבוע סדרת מתווים אפשריים להסדרי ביניים בגדה. בתפריט: נסיגה משטח מצומצם בלי פינוי התנחלויות, פינוי מצומצם של מבוא דותן וחרמש ליד ג'נין, פינוי 17 ההתנחלויות המבודדות בגב ההר או נסיגה אל גדר ההפרדה. נתניהו צריך רק לבחור. הרעיונות אינם חדשים: איילנד עסק בהם כראש אגף התכנון בצה"ל וראש המועצה לביטחון לאומי, בתקופת שרון. חזרתם לדין הציבורי מלמדת, שטראומת ההתנתקות מעזה הולכת ונרפאת, ואישים מלב הממסד המדיני והביטחוני מעלים מחדש הצעות לפינוי התנחלויות. מועצת יש"ע לא הצליחה "להתנחל בלבבות".

אבל נתניהו עוד לא שם. השבוע הוא ניסה להרגיע את המתנחלים, אחרי שהנחית עליהם את ההקפאה. משר הביטחון, אהוד ברק, ביקש לנהוג עמם ביותר רגישות ובפחות נחישות. המתנחלים מנהלים את הקרב על ההקפאה, גם כדי להרתיע את הממשלה ממחשבות על פינוי נוסף. הם מבינים כנראה שהסרבנות של אבו-מאזן מקרבת את נתניהו להכרעה על מהלך ביניים בגדה.

כל הזכויות שמורות, "הארץ" ©

סגור חלון